

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปผล ได้ตามขั้นตอน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. กรอบการวิจัย
  - 2.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล
  - 2.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.3 วิธีการวิจัย
  - 2.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.6 กลยุทธ์ที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.7 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

## กรอบการวิจัย

### 1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย

1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1.3 ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 8 คน

1.1.4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 26 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

1.2.2 ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 8 คน

1.2.3 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

1.2.4 วิทยากร จำนวน 2 คน

1.2.5 ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่  
ปีการศึกษา 2549 จำนวน 179 คน

### 2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ใช้กรอบแนวคิด ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของ  
นักเรียน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมี  
คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน  
(2549 : 3) โดยจำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความ  
ประหยัด ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ

### 3. วิธีการวิจัย

ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) (สุวิมล ว่องวาณิช .  
2544 : 13) ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผน (Planning) ขั้นตอนปฏิบัติการ (Action) ขั้นตอนสังเกต  
(Observation) และขั้นตอนสะท้อนผล (Reflection)

### 4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2549-มีนาคม 2550

## 5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 5.1 แบบสำรวจ
- 5.2 แผนการสอน
- 5.3 แบบสังเกตพฤติกรรม
- 5.4 แบบสัมภาษณ์
- 5.5 แบบบันทึก

## 6. กลยุทธ์ที่ใช้ในการวิจัย

- 6.1 การวางแผนการดำเนินงาน
- 6.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน
- 6.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 6.4 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
- 6.5 การนิเทศติดตามผล

## 7. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยอาศัยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique)

7.2 ใช้สถิติพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วย

7.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

7.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

## สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองคูใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สามารถสรุปผลตามการเสริมสร้างในแต่ละระยะ ได้ดังนี้

**ระยะที่ 1** การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองคูใหญ่ มีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหามากเป็นลำดับแรก คือด้านความมีระเบียบวินัย และเมื่อพิจารณาเป็นรายพฤติกรรมพบว่าแต่ละด้านมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสูงเป็นลำดับแรกในแต่ละด้านปรากฏดังนี้ ด้านความมีระเบียบวินัย คือ การแต่งกาย

ให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือ การแบ่งปันสิ่งของของตนเอง ให้เพื่อนใช้และการแสดงความยินดีเมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จ ด้านความประหยัด คือ การรู้จักออมเงิน ด้านความซื่อสัตย์ คือ การพูดโกหกเพื่อให้ตนพ้นผิดและด้านความรับผิดชอบ คือ การปฏิบัติตามกติกาหรือข้อตกลงของกลุ่ม

**ระยะที่ 2** การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยการนำข้อมูล ที่ได้จากการสำรวจมาเป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้าง ด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย คือ การวางแผนดำเนินการ การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการนิเทศติดตามผล ครอบคลุม กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้คือ ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความประหยัด และความรับผิดชอบต่อ โดยความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมไปถึง การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีและการติดตามดูแลจากครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ดังจะเห็นได้จาก พฤติกรรมของนักเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งพบว่านักเรียนจะแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ของโรงเรียนมากขึ้นนักเรียนส่วนมากให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเดินแถวไป-กลับระหว่างบ้านกับโรงเรียน การทำเวรประจำวันทั้ง ในและนอกห้องเรียน การทำกิจกรรมหน้าเสาธง การเข้าคิวเพื่อรอรับบริการในโรงอาหาร การอดออม รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดี

**ระยะที่ 3** การนิเทศติดตามผลการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่ มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ใน ระดับที่ดีขึ้น ทั้งนี้มีผลสืบเนื่องมาจากการที่นักเรียนได้รับ การเสริมสร้างด้วยกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและวุฒิภาวะของนักเรียน ทำให้การให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดำเนินการไปได้ด้วยดี ทำให้ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ข้อสรุป ร่วมกันอีกประเด็นหนึ่งคือ การใช้กลยุทธ์สำหรับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับ นักเรียนนั้น ต้องเลือกและกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหา วุฒิภาวะ ของนักเรียน รวมไปถึงสภาพและบริบทของสถานศึกษาด้วย

## อภิปรายผล

จากการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในครั้งนี้ มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

### 1. การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียน

บ้านหนองกุงใหญ่ มีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหามากเป็นลำดับแรก คือด้านความมีระเบียบวินัย ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ระเบียบวินัยถือว่าเป็นคุณธรรมหรือพฤติกรรมระดับพื้นฐานที่จะนำบุคคลที่สามารถปฏิบัติได้ดี ได้ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตหรือกระทำภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ และที่สำคัญหากบุคคลมีระเบียบวินัยที่ดีในตนเองแล้ว การที่จะเสริมสร้างคุณธรรมด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นผู้มีใจความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือแม้กระทั่งความประหยัดให้เกิดขึ้นย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินไป แต่จากผลของการวิจัยที่พบว่าพฤติกรรมของนักเรียน โดยภาพรวมแล้วยังมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจมีผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลาย ๆ ประการเช่น นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งถือว่ากำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่น ที่มี ความอยากรู้อยากเห็น และอยากทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกัน ถึงแม้ว่าสิ่งที่กระทำลงไปนั้นอาจจะผิดระเบียบ กติกา หรือข้อบังคับของสังคม ไปบ้างก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียหาย เช่น การปล่อยขายเสื้อออกนอกกางเกง การไว้ทรงผมผิดระเบียบของโรงเรียน การใส่รองเท้าแต่ไม่สวมถุงเท้า เป็นต้น หรืออีกประการหนึ่งอาจมีผลสืบเนื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ดังที่ ชัชณี จาคีทวนิช (2549 : 27) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของเทคโนโลยี และอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาครอบงำ การเลี้ยงดูบุตรหลานได้เปลี่ยนไป สังคมครอบครัวไทยเกิดการหย่าร้างมากขึ้นบุตรหลานขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองส่งผลให้เด็กนักเรียนเกิด ปัญหาหมั่นไส้ขมขื่นและถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางที่ผิดและนำไปสู่พฤติกรรม อันไม่พึง ประสงค์ทางสังคม และปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนมี พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัย ของ อนุช แท้สูงเนิน (2547 : 119) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัย ความสะอาดและด้านความประหยัดของนักเรียนโรงเรียนตลาดโพธิ์พิทยาคม อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา และพบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอยู่ใน ระดับต่ำสุด 3 ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาดและความประหยัด

ของนักเรียน

2. การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยความร่วมมือร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมไปถึงการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีและการติดตามดูแลจากครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนหลังการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมอยู่ในระดับที่ดีขึ้นและเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย โดยใช้กระบวนการที่หลากหลายภายใต้ความร่วมมือร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้ผลแห่งการปฏิบัติคือนักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ระบุถึงจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้นการที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการนิเทศติดตามผล จึงส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนภายหลังการดำเนินการเสริมสร้าง ไม่ว่าจะเป็นความเป็นผู้มีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความประหยัดและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมนึก คอบขุนทด (2547 : 124) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียนโรงเรียน โศกเรีงรมย์ศิลปาคาร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ และพบว่า เมื่อดำเนินการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียนโรงเรียน โศกเรีงรมย์ศิลปาคาร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ ในวงรอบที่ 1 ใช้กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติตามคู่มือการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง การนิเทศการปฏิบัติกรพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ในการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การตรงต่อเวลา นักเรียนส่วนมากปรับปรุงตนเองให้เป็นคนตรงต่อเวลา และเข้าร่วมกิจกรรมตามที่โรงเรียนกำหนดสม่ำเสมอ วินัยด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ในการร่วมรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่ และการรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน นักเรียนทุกชั้นร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน เป็นระเบียบเรียบร้อย เห็นคุณค่าของทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สืบสกุล ชดช้อย (2548 : 91) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบต่อของนักเรียน โรงเรียนเมืองทุ่งวิทยา

อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และพบว่า การดำเนินการตามโครงการพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้กิจกรรม 4 กิจกรรม สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้มีวินัยและความรับผิดชอบโดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก

การดำเนินการวิจัยเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกงใหญ่ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิด ซึ่งประกอบด้วย ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ โดยมีกิจกรรมที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม คือ กิจกรรมรณรงค์การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน กิจกรรมไหว้กันวันละสองครั้ง กิจกรรมธนาคารความดี กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมออมทรัพย์ การปฏิบัติธรรมในวันพระและการอบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนิน ปรากฏดังตารางที่ 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 12 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน กับกิจกรรมประกอบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม	ความสัมพันธ์กับกิจกรรม ประกอบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
1. ความมีระเบียบวินัย	1. กิจกรรมรณรงค์การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน 2. การปฏิบัติธรรมในวันพระ 3. การอบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ 4. กิจกรรมธนาคารความดี
2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1. กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน 2. กิจกรรมไหว้กันวันละสองครั้ง 3. การปฏิบัติธรรมในวันพระ 4. การอบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ 5. กิจกรรมธนาคารความดี

## ตารางที่ 12 (ต่อ)

พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม	ความสัมพันธ์กับกิจกรรม ประกอบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
3. ความประหยัด	1. กิจกรรมออมทรัพย์ 2. การอบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ 3. กิจกรรมธนาคารความดี
4. ความซื่อสัตย์	1. การปฏิบัติธรรมในวันพระ 2. การอบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ 3. กิจกรรมธนาคารความดี
5. ความรับผิดชอบ	1. กิจกรรมรณรงค์การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบ ของโรงเรียน 2. กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน 3. กิจกรรมธนาคารความดี

3. การนิเทศติดตามผลการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน พบว่า นักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกงใหญ่ มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการดำเนินงานในระยะที่ต่าง ๆ ที่ผ่านมา และยังพบข้อสรุปสำคัญ คือ การใช้ กลยุทธ์สำหรับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนนั้น ต้องเลือกและกำหนด กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหา ภาวะของนักเรียน รวมไปถึงสภาพและบริบท ของสถานศึกษาด้วย เช่นการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมที่สอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ล้วนแต่เป็นวิธีการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียน กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ได้เช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต แต่ในความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะก่อให้เกิดความสำเร็จ อย่างเป็นรูปธรรมด้านการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติต้องได้รับการแนะนำ การได้รับคำปรึกษาที่เป็น ประโยชน์และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ดังที่ผลของ



การนิเทศติดตามการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่นอกจากจะพบว่า นักเรียนแต่ละคนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับที่ดีขึ้นแล้ว ยังพบว่า การใช้กลยุทธ์ต่างๆ ประกอบการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และการนิเทศติดตามผล ล้วนแต่เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม สามารถนำไปดำเนินการกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายอื่นได้เช่นกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมณี กอบขุนทด (2547 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนโคกเจริญรัชศิลป์อาคาร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ และพบว่า การพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติตามคู่มือการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบ การนิเทศการปฏิบัติการ ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบทั้ง 2 ด้าน ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สืบสกุล ชดช้อย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนเมืองทุ่งวิทยา อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และพบว่าการพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การเยี่ยมบ้านนักเรียน การแบ่งเขตรักษาความสะอาด การประชุมผู้ปกครองนักเรียน และการอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ ทำให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ ส่งผลดีต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา อันจะเป็นหลักประกันให้สังคมเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของสถานศึกษา และนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กร กองสุข (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนสามัคคีพิทยาคม อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ และพบว่า การดำเนินงานเพื่อเสริมวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กิจกรรม โสมรุม กิจกรรมสัญญาใจ กิจกรรมการเยี่ยมบ้านและกิจกรรมสะอาดทุกวันช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีนักเรียนบางส่วนที่ครูจะต้องคอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด จึงจะสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้ ดังนั้นเพื่อให้มีการพัฒนาการเสริมวินัยนักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนควรมีกิจกรรมการพัฒนาเสริมสร้างวินัยนักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยการเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการร่วมกำหนดกิจกรรมการพัฒนาอย่างจริงจังต่อไป

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า การใช้กลยุทธ์ การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผน ดำเนินงาน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัด กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และการนิเทศติดตามผล สามารถเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่ ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ครูผู้สอนของแต่ละช่วงชั้นควรมุ่งกลยุทธ์ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ประกอบการเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็น การเสริมสร้างนักเรียน ของโรงเรียนบ้านหนองกุงใหญ่ทั้งระบบ อันจะทำให้ให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยื่นชมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนต่อไป

1.2 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ทุกระดับชั้นด้วยวิธีการที่หลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็น รูปธรรมทางด้านการปฏิบัติ

### 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ในทุก ระดับชั้น เพื่อให้ปรากฏผลแห่งการพัฒนาเป็นภาพรวม

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นระบบงาน ที่เกี่ยวข้องกับเสริมสร้างพฤติกรรมของนักเรียน โดยตรง